

Natuurvisie Moergestels Broek 2014-2032

Midden-Brabant, december 2014

Natuurmonumenten

Colofon

In opdracht van: Natuurmonumenten Midden-Brabant

Opdrachtgever: Toon Loonen

Samenstelling: Erwin de Hoop

Klankbordgroep: Hans Hofland, Luc Roosen, Niels Vogels (Natuurmonumenten), R. Fleury (beheerde Staatsbosbeheer), W. de Jong (beheerder Brabants Landschap), P. Busink (Vogelwerkgroep Midden-Brabant / vrijwilliger NM), P. Maas (IVN Oirschot / graslandspecialist / vrijwilliger NM), N. Smits (Heemkundekring De Kleine Meijerij), J. Horrevorts (Heemkundekring De Kleine Meijerij en pachter), J. Burgers (Heemkundekring De Kleine Meijerij en pachter), W. Poelmans (Vogelwerkgroep Midden-Brabant).

Kaartmateriaal: Margreet Zwols, Erwin de Hoop

Fotoverantwoording: Beeldbank Natuurmonumenten, Erwin de Hoop, Bing-maps

Met dank aan: Klankbordgroep leden, Pachters, Corine Geujen, Peter Voorn, Cindy Burgers, Inge van Dongen

Voorwoord en samenvatting

Als je leest hoe lyrisch Jac P. Thijse in 1915 schreef over de rijkdom aan planten en vogel in het Moergestels Broek, dan kun je je niet voorstellen dat het nu een natuurgebied is dat maar weinig mensen kennen. Dat heeft waarschijnlijk alles te maken met het trieste feit dat dit unieke landschap in de jaren '30 van de vorige eeuw vrijwel geheel is ontgonnen in het kader van de ruilverkaveling. Agrarische activiteiten zijn vervolgens lange tijd bepalend geweest. Met de herinrichting van De Hilver is Natuurmonumenten eigenaar geworden van een groot deel van het Moergestels Broek en nu heeft het herstel van de natuurwaarden de hoogste prioriteit gekregen.

Het gebied dat Natuurmonumenten beheert, wordt doorsneden door de A58. Ten zuiden van de snelweg laat het gebied zich karakteriseren als een open grasland gebied op zandgrond dat functioneert als een goed weidevogelgebied. Veel percelen zijn echter nog niet nat genoeg en er is onvoldoende kuikenland door een voedselrijke dichte grasmatten. De ambitie is dan ook om de weidevogelgraslanden natter te maken, het areaal opgroeihabitat te vergroten en daarbij de openheid, die zo belangrijk is voor weidevogels, te versterken. Het deel ten noorden van de A58 leent zich minder als weidevogelgebied vanwege de kleinschaligheid. Hier zal vooral ingezet worden op kruidenrijke graslanden met struweelranden en kleine broekbosjes. Dit vergroot niet alleen de soortenrijkdom aan flora en fauna, maar ook de landschappelijke beleving wordt verbeterd.

Voor beide gebieden geldt dat de voedselrijkdom van een aantal graslanden nog veel te hoog is. Dit kan alleen veranderd worden door een trendbreuk waarbij het beheer gericht wordt op het afvoeren van biomassa en het niet in bloei laten komen van, vooral witbol. Dit vraagt om een vroege maaidatum. Dit kan soms op gespannen voet staan met aanwezige waarden. Maar willen we situatie voor zowel weidevogels, struweelvogels en insecten verbeteren, en ook de botanische potenties benutten, dan moeten we even door deze zure appel heen.

In deze natuurvisie zijn onze plannen voor de periode 2014 tot 2032 uitgewerkt. Bij de totstandkoming van deze visie zijn mensen van binnen en buiten de vereniging betrokken geweest. Heel belangrijk was hierbij de klankbordgroep bestaande uit vrijwilligers, pachters, Heemkundekring, Staatsbosbeheer en Brabants Landschap.

Het beheerteam vond het ontzettend leuk en goed om samen te werken aan deze visie.

Christ Rijnen
Regiodirecteur
Noord-Brabant en Limburg

Inhoudsopgave

1.	Het Moergestels Broek	7
–	ligging, eigendomssituatie en begrenzing percelen van Natuurmonumenten	8
–	historie	11
–	hoogteligging	12
–	huidige beheertypen en recreatieve voorzieningen	13
–	uitdagingen	15
2.	Visie op de toekomst	17
–	hoofdpijnen	17
–	noord van de A58	19
–	zuid van de A58	29
–	de Blankeman	45
–	gebouwen	46
–	beheertypen ambitie (2032)	47
–	visiekaart	48
3.	“Aan de Slag” – maatregelenplan 2015-2032	51
	Bijlage 1. Toetsbare doelen	55
	Bijlage 2. Visiekaart	57

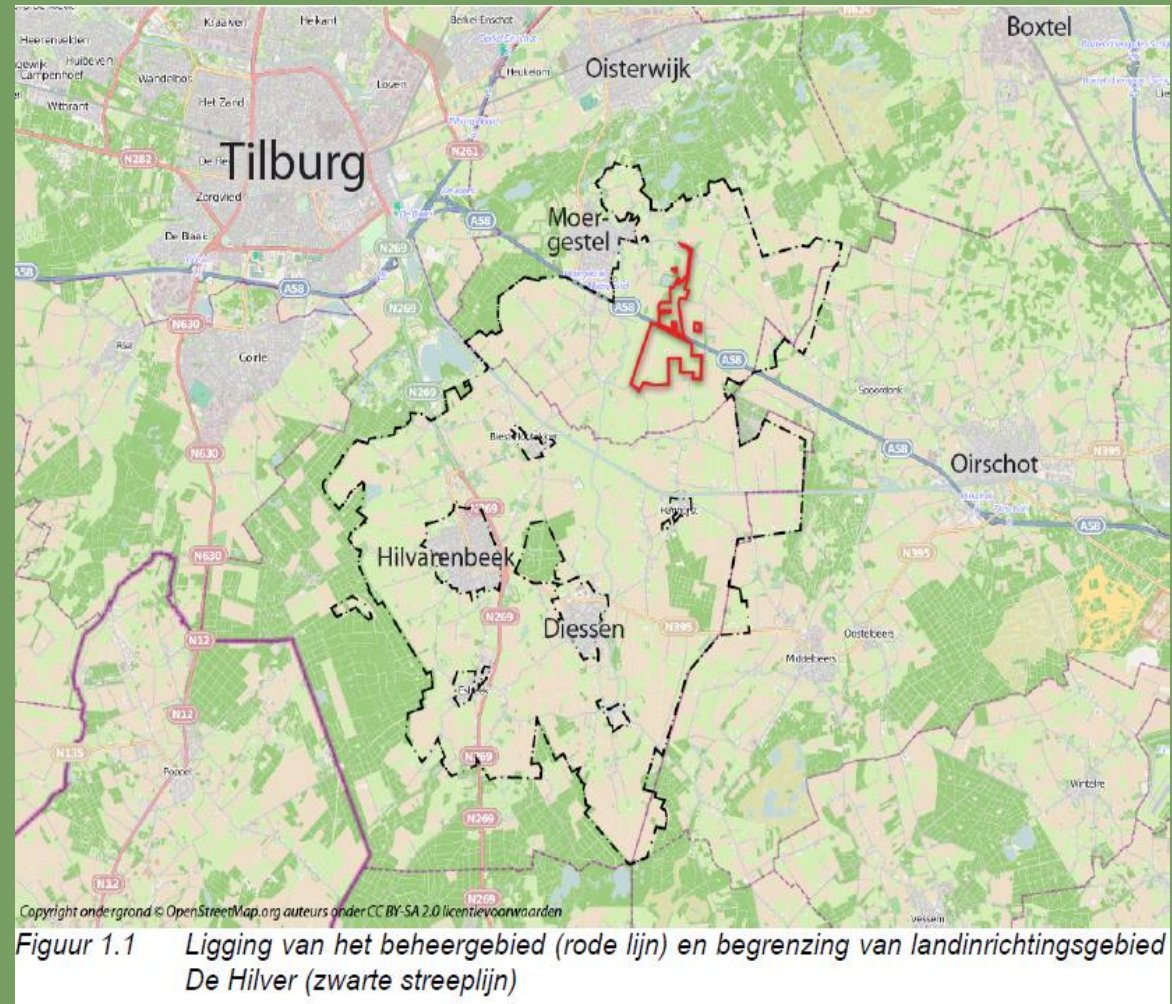
Natuurmonumenten

1. Het Moergestels Broek

- Ca. 164 ha groot
- A58 scheidt twee verschillende cultuurlandschappen
 1. noord: kleinschalig ontginningslandschap (“coulisselandschap”) + een relict van “het Broek”
 2. zuid: weidevogellandschap
- Weidevogellandschap in combinatie met andere terreinbeherende organisaties en agrariërs
- Standplaatscondities in sterke mate bepaald door waterhuishouding en landbouwkundig verleden
- Belangrijke rol voor agrariërs

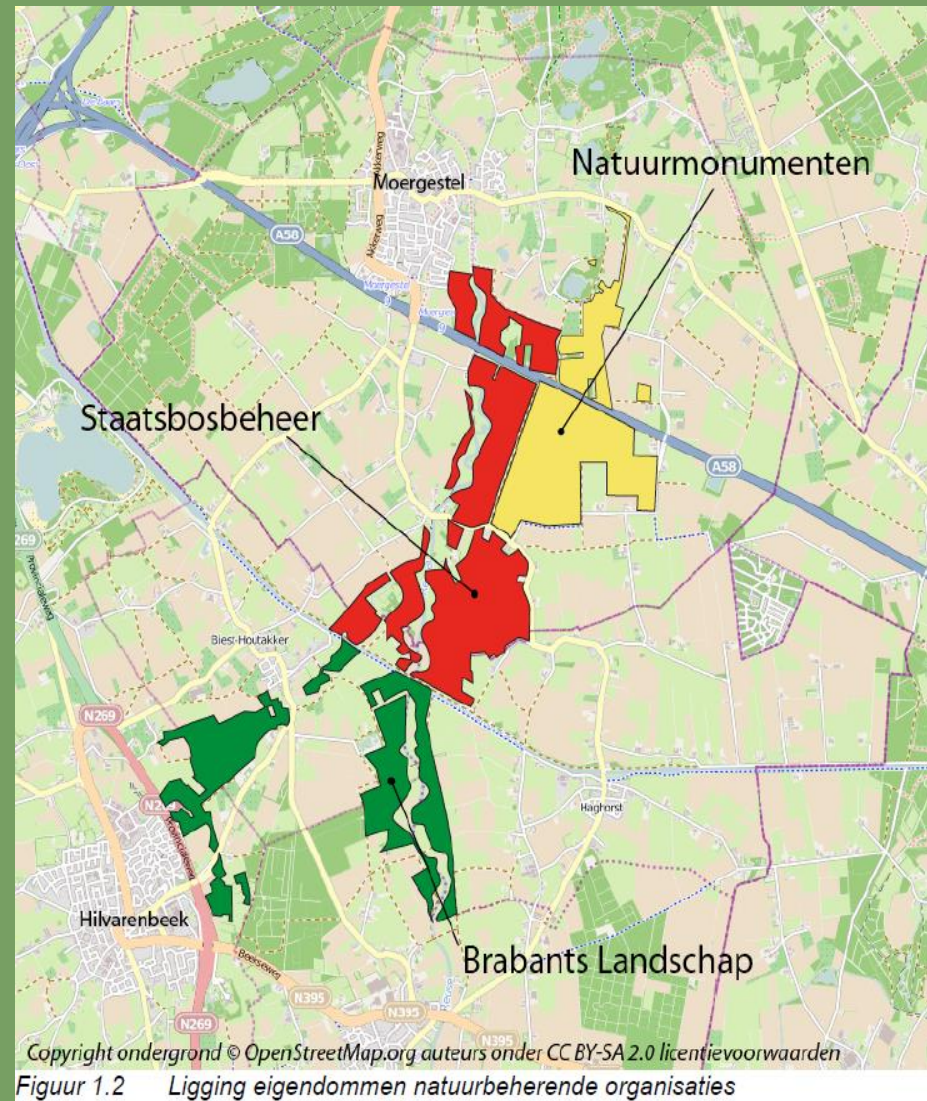
Ligging

Het Moergestels Broek is een open gebied op de zandgronden ten zuiden van de Oisterwijkse Bossen en Vennen, tussen de dorpen Moergestel en Oirschot. Het gebied is onderdeel van het landinrichtingsgebied De Hilver.

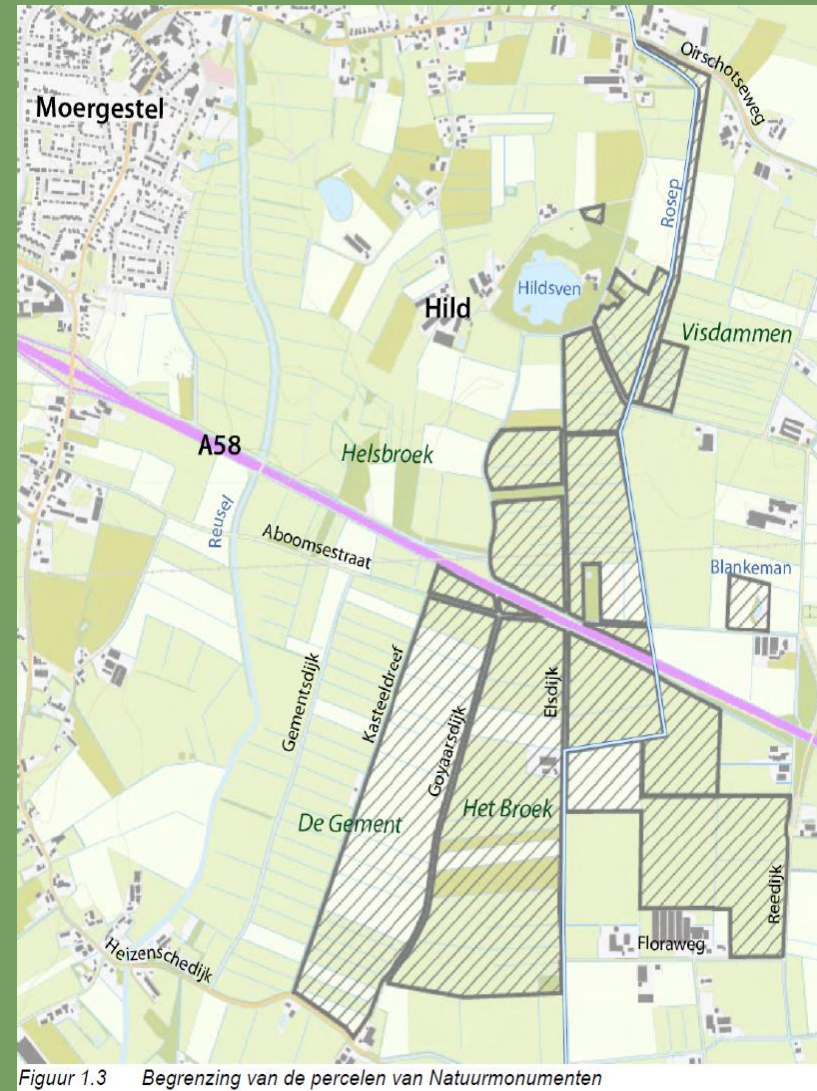
Eigendomssituatie

Natuurmonumenten is binnen De Hilver samen met Staatsbosbeheer en Brabants Landschap verantwoordelijk voor de inrichting van de natuur als onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

Begrenzing percelen van Natuurmonumenten

Deze natuurvisie richt zich op delen die in beheer zijn bij Natuurmonumenten: sinds 1994 deels en sinds 2010 volledig. Tot het gebied behoren ten zuiden van de A58 het oostelijk deel van de Gement en Het Broek. Ten noorden van de A58 liggen aan weerszijden van de Elsdijk eigendommen van Natuurmonumenten. Aan de oostzijde ligt het ven Blankeman als een geïsoleerde parel in het agrarisch gebied.

Figuur 1.3 Begrenzing van de percelen van Natuurmonumenten

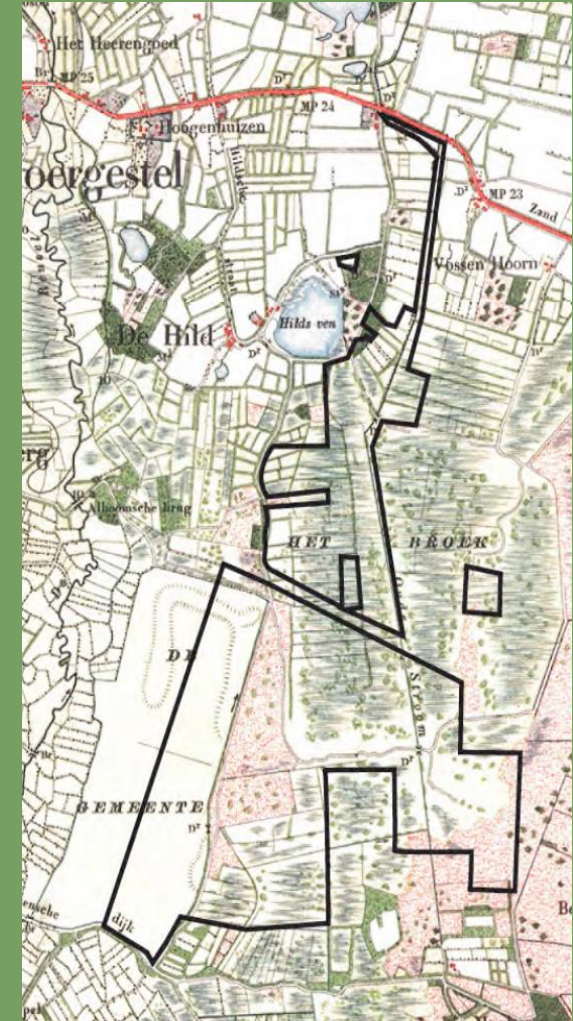
Historie

In de Middeleeuwen zijn de gebieden rond het Moergestels Broek ontgonnen. Op de kaart van 1840 is duidelijk te zien dat er een poging tot ontginning van 'Het Broek' is gedaan. Onder andere is de bovenloop van de Rosep gegraven om het gebied te ontwateren. Hier heeft de Rosep nooit gemeanderd: er was moeras. In 1900 lijken de percelen weer verwaarloosd. Waarschijnlijk was het gebied toch nog te nat en onbegaanbaar. Bij de ruilverkaveling van de jaren '30 van de vorige eeuw is het gebied ingrijpend veranderd. Bij de herinrichting in het kader van De Hilver is de huidige situatie ontstaan.

ca. 1840

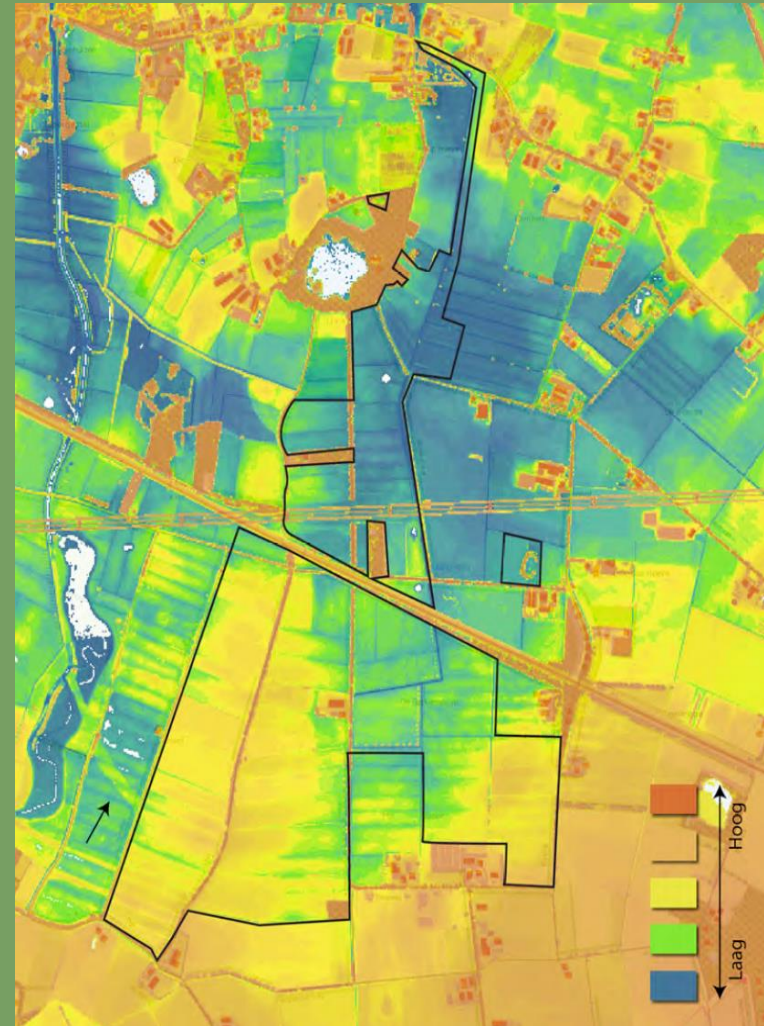
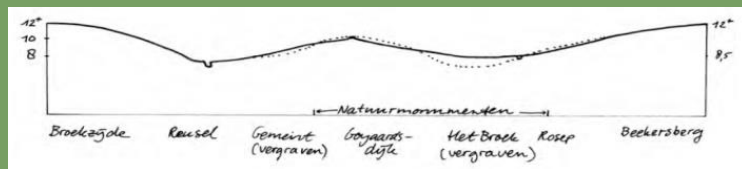

ca. 1900

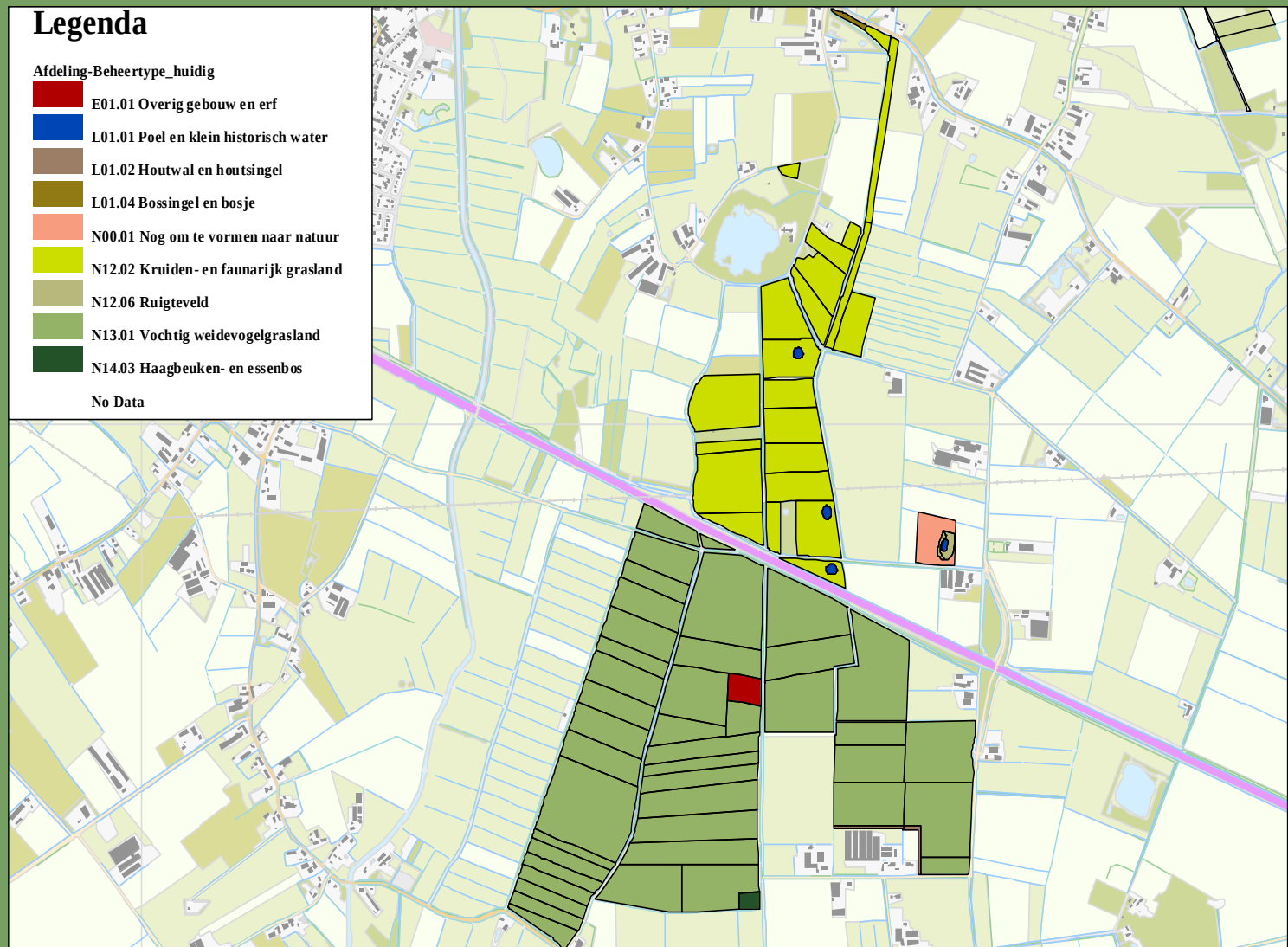

Hoogteligging

Het verschil in hoogte is ongeveer 2,5 meter. De laagste delen liggen in het noorden en de hoogste delen liggen in het zuiden, waar de Goyaardsdijk loopt. Oorspronkelijk waren de hoogteverschillen nog groter, maar bij de ruilverkaveling en de ontginning voor de tweede Wereldoorlog, zijn de hogere delen afgegraven en natte laagten opgevuld.

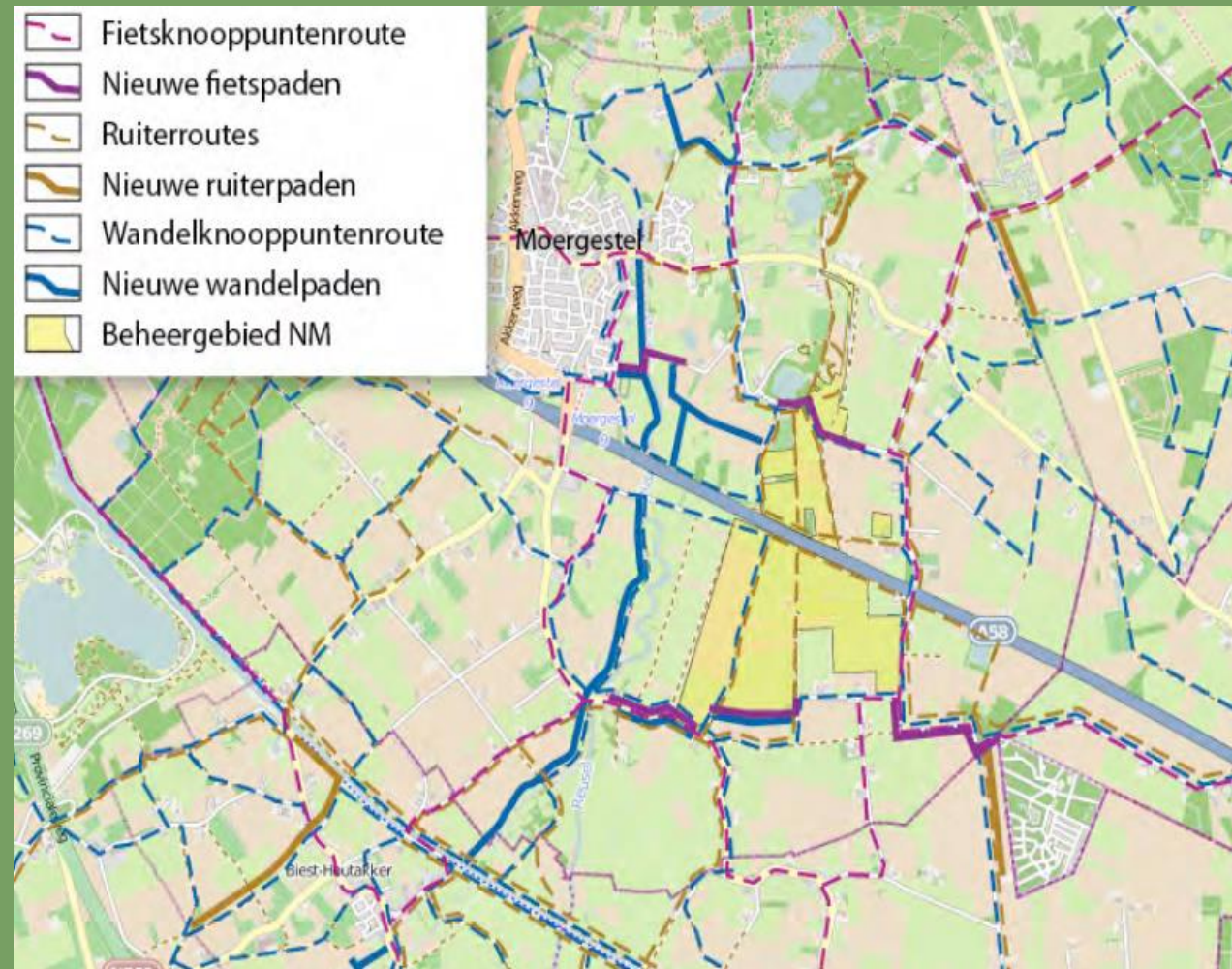

Beheertypen huidig (2014)

Recreatieve betekenis (2014)

Hoewel het gebied goed is ontsloten, is het er vrij rustig. Bewegwijzerde routes ontbreken. Wel zijn er zowel aan de noord- als zuidkant knooppuntenroutes. Alleen aan de noordzijde loopt er een fietspad door het gebied.

Uitdagingen

- **Waterhuishouding niet optimaal voor karakteristieke vegetatietypen en weidevogels**
(lage waterstanden, verdroging, verminderde kwel, verminderde kwaliteit kwel, kwaliteit van oppervlakte water)
- **Agrarische activiteiten rondom het gebied, beperken mogelijkheden tot optimale vernatting** (vernatting leidt hier, m.n. in de winter, al gauw tot natschade op aangrenzende landbouwgrond)
- **Grondwaterstand maakt realisatie van “moeras” vrijwel onmogelijk**
(streefpeil 40 cm hoger dan huidige situatie; afgraven tot grote diepte is nodig, maar niet de bedoeling)
- **Vernatting leidt tot toename fosfaat en sulfaat en maakt zware metalen meer mobiel**
- **Fosfaatproblematiek, beperkt kansen op schrale natuurdoeltypen**
(zuidelijke deel soms > 30 cm diep, noordelijke deel beperkt)
- **Kwel in delen nog aanwezig, maar afgenomen kweldruk en matige kwaliteit, maakt realisatie schraallanden eveneens moeizaam**

Uitdagingen

- Gras groeit in groot deel percelen zo hard, dat grasmat in broedseizoen niet geschikt is als kuikenland (eind mei al moeilijk doorheen te lopen).
- Aantal weidevogels is nog relatief laag
(in 2013 52 broedparen* op 128 ha)
- Verstoring van weidevogels door loslopende honden, obstakels en verkeer
- De A58 vormt een ecologische en visuele barrière, zorgt tevens voor rumoer in gebied
(en verbreding is gepland)
- Relatief grote aantal pachters maakt optimalisatie van beheer moeilijker en vraagt veel afstemming en coördinatie, maar biedt ook variatie
- Karakteristieke verkavelings-, ontsluitings- en beplantingspatronen en reliëfvormen zijn niet meer duidelijk herkenbaar

2. Visie op de toekomst - hoofdlijnen

- Natuurrijk cultuurlandschap, met natuurwaarden die nu realistisch zijn zonder ingrijpende maatregelen.
- Één gebied, drie sferen:
 - kleinschaligheid; halfopen landschap, met de sfeer van coulisselandschap
 - grootschaligheid; open en weids voor weidevogels
 - “miniatuur” van drassig moeraslandschap
- Ecologische verbindingszone (onderdeel van EHS)
- Samenhang in cultuurhistorische lijnen
- Beleefbaarheid en belevingswaarde verhogen zonder afbreuk natuurwaarden

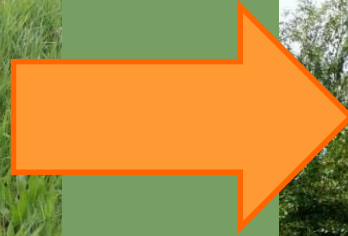

Visie – Moergestels Broek Noord

“Ik ben zelden zoo tevreden geweest as daar op dien zonnigen, maar buiigen Aprilmorgen. Al die mooie, smalle boschstreepje maakten met elkaar zeker nog geen half percent van de ontgonnen oppervlakte uit en gaven toch aan het landschap een echt woud-achtig uiterlijk.”

Jac. P. Thijsse, DLN 1915

Van een open landschap naar een besloten
mozaïek landschap met houtsingels en struweel

Visie – Moergestels Broek Noord

- Natuurwaarden
 - Het grootste deel van de eigendommen bestaat uit kruiden- en faunarijke graslanden en op enkele kansrijke percelen zelfs hooiland.
 - Na het maaien van de graslanden blijven altijd faunastroken laten staan.
 - Tussen de graslanden bevinden zich houtsingels en langs de bosje in het gebied ontwikkelen zich geleidelijke bosranden voor struweelvogels (blauwborst, kleine karekiet, rietgors, bosrietzanger).
 - De houtsingels en bosranden aangevuld met stepping stones (poelen en overhoekjes) bieden tevens verspreidingsmogelijkheden voor vleermuizen, kleine zoogdieren, vlinders en amfibieën.
 - Op enkele hoger gelegen percelen liggen fauna-/landschapsakkertjes.
 - Langs de Rosep liggen geleidelijke, natuurlijke oevers met verspreid moerasbosje(s).

Visie – Moergestels Broek Noord

- Landschap
 - Houtsingels zorgen voor een besloten mozaïek landschap.
 - In combinatie met zuidelijke deel is sprake van een ecologische verbindingszone voor vleermuizen, marterachtigen, egels, das (in toekomst), libellen, vlinders, bosvogels.
 - Er is beplanting langs randen van weilanden en langs wegen, met doorkijk mogelijkheden.
- Cultuurhistorische waarden
 - Cultuurhistorische patronen en elementen zijn herkenbaar als de situatie van rond 1900, maar aangepast bij huidige wegenpatroon.

Visie – Moergestels Broek Noord

- Waterhuishouding
 - Peilbeheer is flexibel om maaien op voor natuur gewenste momenten mogelijk te maken.
 - Beperkte opstuwing Rosep was al gerealiseerd door hermeandering in Oisterwijkse Bossen en Vennen, aan de noordkant geen verdere opstuwing in verband met agrarische activiteiten rondom gebied.
 - Waar mogelijk herstel/optimalisatie van de kwelsituatie (regionale aanpak vereist).

Visie – Moergestels Broek Noord

- Belevingswaarden
 - Recreatief medegebruik (extensief).
 - Optimaliseren van de recreatieve voorzieningen:
 - naast de noordzuid lopende paden is er ook oostwest-struinverbinding / belevingspad door weilanden
 - Hildsven is vanaf de zuidzijde beleefbaar
 - een wandelpad langs Rosep verbindt Het Broek en de Oisterwijkse Bossen en Vennen
 - er zijn geen gemarkeerde wandelroutes of speciale rondjes, wel zijn er een knooppuntenroutes voor wandelaars en fietsers
 - een bankje biedt een rustpunt met low profile informatie over het gebied
 - Bestaande situatie ten aanzien van honden, loslopen op de openbare wegen, gehandhaaft.
 - Geen kanovaart op de Rosep.

Natuurmonumenten

Visie – Moergestels Broek Noord

- Agrarische activiteiten/landbouw/jacht
 - Extensief agrarisch medegebruik (maaien & afvoeren, beweiding met runderen en landschappelijke fauna akkertjes).
 - Lokale pachters hebben de voorkeur.
 - Nuloptie voor jacht behouden conform bestaande afspraken.

Natuurmonumenten

Visie – Moergestels Broek Zuid

“.. en verderop een groot rechthoekig veld, dat den naam draagt van de Gemeente: een moerassig stuk met een paar lage zandruggetjes er door heen. Die vlakte was mooi te overzien en bleek aardig bevolkt te zijn met kieviten, tureluurs en grutto's. Ook was hier veel getierelier van leeuwerikken.”

Jac. P. Thijsse, DLN 1915

Van de tureluurs, grutto's, kieviten, wulpen willen misschien enkele wel blijven huizen, als er uit het veenmos-, riet- en berkenwoud natte zure weilanden geworden zijn.”

J. Heimans, DLN 1931

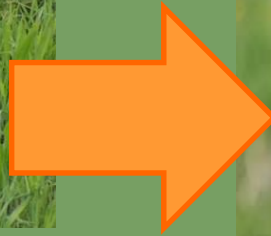

Visie – Moergestels Broek Zuid

- Natuurwaarden - weidevogels
 - De graslanden zijn als onderdeel van De Hilver het belangrijkste broedgebied voor weidevogels in Noord-Brabant. De graslanden zijn vochtig en kruidenrijk en er is sprake van openheid en rust. Grasgroei is traag, voedsel goed bereikbaar en er is voldoende kuikenland.
 - Meer kuikenland door mozaiek op perceelsniveau
 - Hoge grondwaterstanden (gemiddeld <10-20 cm onder maaiveld) in voorjaar vergroot bereikbaarheid voedsel en vertraagd grasgroei
 - Delen zijn van januari tot augustus plasdras (per locatie 0,25 tot 0,5 ha) als slaap- en foerageerplaatsen
 - Waar het kan worden percelen vroeg gemaaid (gehooid) en het gras gaat kort de winter in.
 - In het broedseizoen vindt op enkele percelen beweiding* plaats
 - Langs de Goyaarsdijk en Elsdijk staan minder bomen, zodat de weidevogels hier dichterbij durven te broeden
 - Streven naar een collectief weidevogelbeheer, met behoud van zelfstandigheid.

* Weiden van met name rundvee draagt bij aan mozaiek en realisatie van kuikenland. Het geeft pleksgewijze bemesting door koeienvlaaien – de zogenaamde weidevogelpannenkoeken – en creëert kleine afwisselingen in hoogte en dichtheid in de grasmatten door de begrazing en de hoeven van het vee.

Van witbolgrasland naar kruidenrijkgrasland.

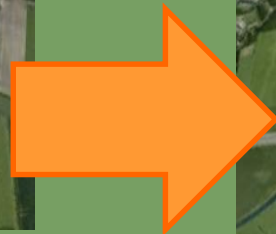

Van een dichte grasmatt naar grasland met open structuur

Delen zijn van januari tot augustus plasdras als slaap- en foerageerplaatsen, door lokaal verbreden greppels (flauw hellende oevers) en maaiveld verlaging/natte kommen.

Graslanden zijn vochtig en kruidenrijk en er is sprake van openheid en rust.

Natuurmonumenten

Visie – Moergestels Broek Zuid

- Natuurwaarden – overige
 - Overige natuurwaarden zijn ondergeschikt aan weidevogels.
 - Kruidenrijk grasland met microreliëf: veel verschillende gras- en kruidensoorten* en afwisseling tussen dichtere begroeide en opener stukken en tussen hoge en lage vegetatie + faunastroken. Op enkele percelen misschien weer hooiland.
 - Rietstroken, singels en bomenrijen aan randen van gebied bieden ruimte aan kenmerkende broedvogels.
 - Amfibieën en libellen vinden habitat op plasdraslocaties.
 - Bosje zuid in gebied is in hakhoutbeheer.

* Het benodigde beheer zal soms (tijdelijk) conflicteren met weidevogelbeheer, maar draagt daar ook aan bij door optimalisatie vegetatiestructuur en insectenrijkdom. Uitgangspunt is waar mogelijk vroeg maaien. Waar nodig wordt nestbescherming toegepast.

** Evt. kruidenrijkdom bevorderen door inzaaien bloemrijke grasmengsels en/of enten met maaisel

Visie – Moergestels Broek Zuid

- Predatie en plaagsoorten
 - Predatie van roofvogels is product van het landschap en wordt beperkt door openheid, niet door bestrijding; Torenvalkkast in bosje wordt wel verwijderd.
 - Zoogdieren waarvan de habitateisen worden voldaan in het weidevogelgebied zijn welkom, tenzij de weidevogels er aantoonbaar nadeel van ondervinden.
 - Plaagsoorten en niet inheemse soorten (flora en fauna) die een invasief karakter hebben en inheemse soorten beconcurreren, worden waar nodig en effectief bestreden.
- Landschap
 - Open landschap, benadrukt door minder bomen langs Goyaarsdijk en Elsdijk
 - In combinatie met noordelijke deel ecologische verbindingszone
 - Verstoring door A58 beperkt (houden) door bosjes/houtsingels in lijn met historische wegen en kavels en natuurvriendelijke verlichting langs de weg

Visie – Moergestels Broek Zuid

- Waterhuishouding
 - Gedurende broedseizoen zijn de graslanden drassig tot nat
 - Negatieve effecten van de Kastreeldreef met begeleidende sloten is afgenomen, waarbij de van de graslanden nog steeds beheerd kunnen worden
 - Als graslanden te nat zijn voor maaien, is ont- en afwatering alleen toegestaan als dat geen negatieve gevolgen heeft voor de weidevogels
- Cultuurhistorische waarden
 - Streven naar (visueel) één niet-verkavelde gemeenschappelijke Gement.
 - Informatiepaneeltje over motte kasteel, ingevuld i.s.m. de Heemkundekring
 - Rationele verkaveling en kavelinrichting blijven in het landschap de herkenbare cultuurhistorie, maar met zo min mogelijk opgaande landschapselementen.
 - Opgaande landschapselementen zijn van ondergeschikt belang omdat ze belemmerend zijn voor de vestiging van weidevogels.

Natuurmonumenten

Visie – Moergestels Broek Zuid

- Belevingswaarden
 - Recreatief medegebruik op basis van rust, ruimte en groen
 - Kasteeldreef omzetten naar laarzenpad, door verlaging/vernatting
 - Weidevogelconcentratiegebieden in broedseizoen niet toegankelijk (Kasteeldreef en Goyaarsdijk afgesloten), met urgentie op verbod voor honden.
(Overleg met Gemeente i.v.m. openbare weg, bestemmingsverkeer uitgezonderd)
 - Beleving van weidevogels is in De Hilver voldoende gewaarborgd, evt. uitkijkpunt aan zuidzijde Goyaarsdijk
 - Geen extra paden en parkeermogelijkheden, ook niet buiten broedseizoen.

Visie – Moergestels Broek Zuid

- Agrarische activiteiten/landbouw

Om de weilanden geschikt te houden als weidevogelleefgebied wordt ingezet op agrarisch medegebruik in het belang van de weidevogels.

- Natuurmonumenten zet in op lokale pachters.
- Peilbeheer is flexibel om maaien op voor natuur gewenste momenten mogelijk te maken.
- Hooien gebeurt op zodanige wijze dat negatieve effecten voor weidevogels en graslanden tot een minimum worden beperkt.
- Begrazing voor en tijdens het broedseizoen is mogelijk met afgestemde lage graasdruk van rundvee (geen jongvee).
- Op enkele percelen is na het broedseizoen van de weidevogels paardenbeweiding met afgestemde lage graasdruk toegestaan.

Visie – Moergestels Broek - Blankeman

*“.... een weinig gebruikt pad zuidwaarts het Broek in. Soms ging het over een droog ruggetje, dan weer leidde het door kleine moerasjes, waar je van zeggepol op zeggepol moest stappen, om niet tot de knieën door ‘t water te moeten. Op enkele plaatsen had het buntgras *Molinia coerulea* de overhand, elders hadden zich echte rietbosschen gevormd.”*

Jac. P. Thijsse, DLN 1915

Visie – Moergestels Broek - Blankeman

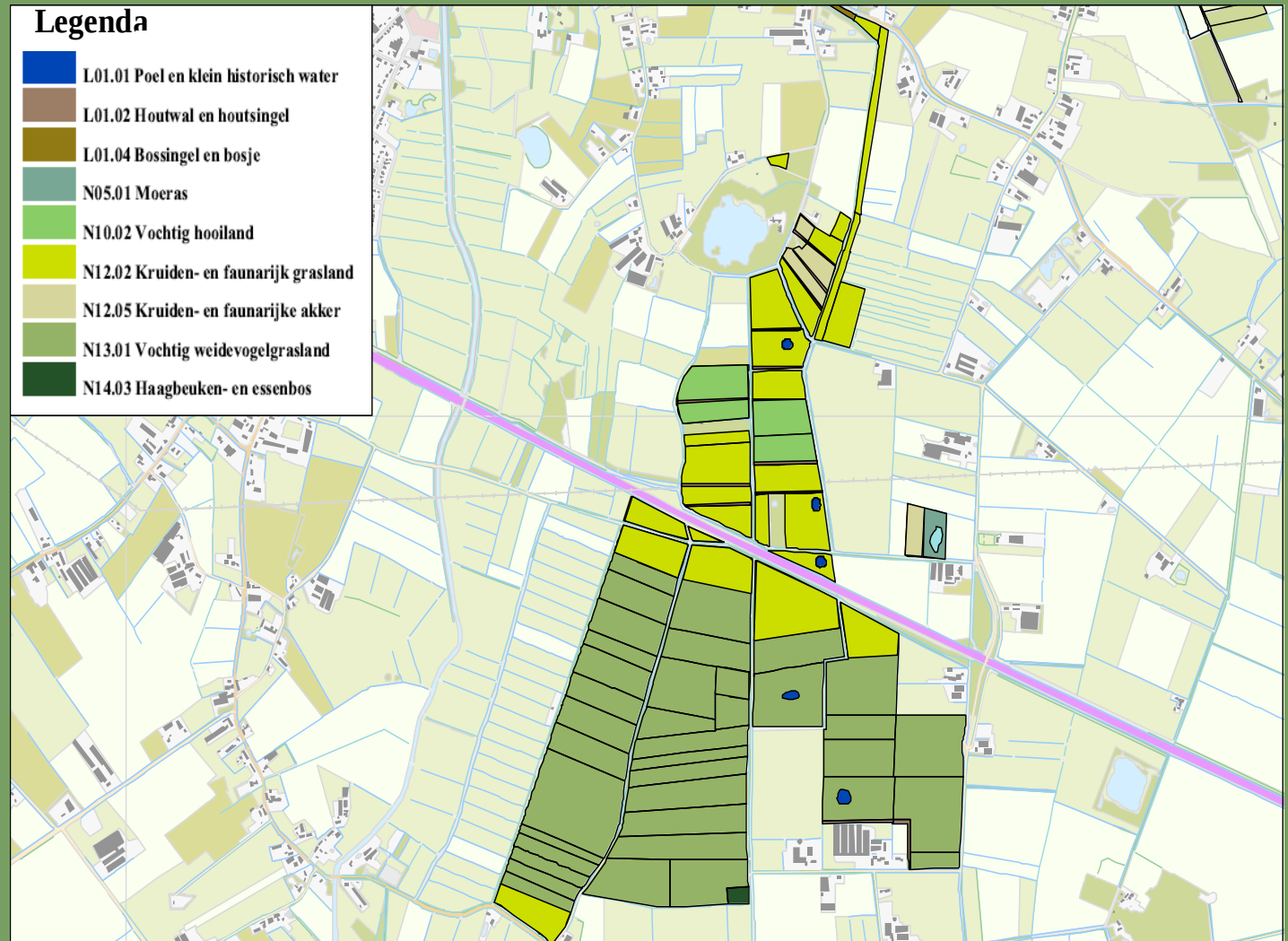
- Natuurwaarden
 - Moeras en ruigte op kleine schaal met openwater in de kern, flora en fauna volgen, maar specifieke soorten niet als uitgangspunt
 - Graanakkertje aan westkant
- Cultuurhistorische waarden
 - Relict van het oude Broek: “ontoegankelijke natte ruigte”
- Belevingswaarden
 - Water beperkt zichtbaar vanaf het pad
 - Eenvoudig informatiepaneel
 - Er is geen wandel of fietsroute langs de Blankeman, daarom geen speciaal wandelpad er doorheen

Visie – Moergestels Broek - Gebouwen

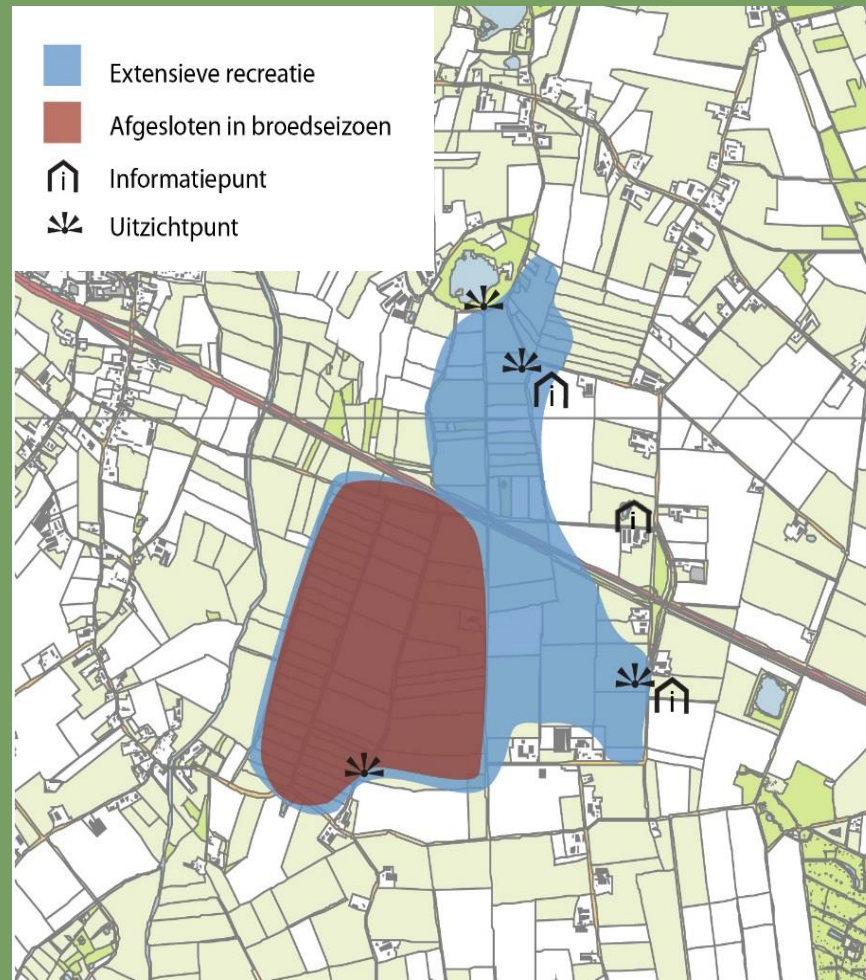
- Streven is het bouwblok van de boerderij aan de Elsdijk te verplaatsen* en de panden te slopen.
- Bij sloop van de panden zullen compenserende maatregelen getroffen worden voor de aanwezige natuurwaarden als zwaluwen en vleermuizen.

Beheertypen ambitie (2032)

Recreatieve zonering

In de bijlage vindt u een de visiekaart op A3-formaat

Visie – Moergestels Broek - Overig

- Eigendom Natuurmonumenten beter herkenbaar in het veld
- Proceskansen
 - Bij verbreding A58:
 - aandacht voor passende faunapassage
 - bekostiging aanleg landschapselementen langs weg
 - natuurcompensatie gronden (oost van Rosep aan noordzijde A58?)
 - extra verbinding/oversteek mogelijkheid tussen noord en zuid
 - Samenwerking met SBB en Brabantslandschap optimaliseren.
- Beheerkansen
 - Agrariërs/pachters betrekken bij beheer landschapselementen.

3. “Aan de slag” – Maatregelenplan 2014-2032

Deze visie geldt voor de periode 2014-2032 en is de basis om aan de slag te gaan in het Moergestels Broek. Deze visie geeft een duidelijke hoofdrichting en heldere kaders aan. Maar de visie biedt ook ruimte om, op basis van actuele ontwikkelingen, nieuwe feiten en inzichten, invulling te geven aan het beheer in de visie periode.

Voor de realisatie van de visie zijn beheermaatregelen nodig. Op de volgende pagina's een overzicht van de belangrijkste maatregelen die uit deze visie voortkomen. Deze maatregelen betreffen zowel de reguliere beheerwerkzaamheden, als ook de eenmalige- en projectmatige beheeringrepen. Aan het einde van elke periode van zes jaar evalueren we het gevoerde beheer aan de hand van een kwaliteitstoets.

Moergestels Broek noord

Maatregel	Eenmalig/project	Regulier beheer/ onderhoud	Financiering
Omvormingsbeheer op percelen met potentie voor hooiland	2014-2017	2017-2032 (jaarlijks conform SNL)	pachters + SNL
Omvormingsbeheer overige graslanden naar meer kruidenrijkdom	2017-2032 (gefaseerd)	jaarlijks conform SNL	pachters
Faunastroken in graslanden (ca. 10%)		2014-2032	pachters
Aanleg houtsingels (vochtige locaties elzen en wilgen, droge locaties braam en eik)	2017-2032 (nadat aangrenzende gras- landen zijn omgevormd)	onderhoudsbeheer conform SNL	activiteitenplan + pachters + SNL
Aanleg akker(s) op hogere gronden	2015-2016	2017-2032	activiteitenplan + pachters
Langs Rosep kleine moerasbosjes laten ontstaan (in overleg met Waterschap)	2018-2020	nvt	nvt
Bosranden lang particuliere bosjes	2014-2016	p/6 jr onderhoudsbeheer	activiteitenplan
Doorkijkjes vanaf wegen naar graslanden	2017-2020	periodiek openmaken	activiteitenplan
Overleg met eigenaren van Hildsven over beleefbaar maken vanaf zuidkant	2015	nvt	nvt
Regelbare afwatering weilanden	2015-2017	periodiek onderhoud	activiteitenplan + Leefgebiedenplan
Aanleg oost-west wandelpad + bruggetje (in overleg met Waterschap)	2016	periodiek onderhoud	activiteitenplan + subsidie
Recreatieve verbinding Oisterwijkse Bossen en Vennen – Moergestels Broek optimaliseren	2017	periodiek onderhoud	activiteitenplan + subsidie
Plaatsen bankje en informatievoorziening (bij kruising Heirbaan-Rosep)	2016-2017	periodiek onderhoud	activiteitenplan + subsidie
Eigendom Natuurmonumenten beter herkenbaar	2016	nvt	activiteitenplan
Afwijkende ambitie afstemmen met Provincie	2015	nvt	activiteitenplan

Moergestels Broek zuid

Maatregel	Eenmalig/project	Regulier beheer/ onderhoud	Financiering
Omvormingsbeheer graslanden (o.a. vroeg maaien waar het kan, kort de winter in e.d.)	2014-2024	jaarlijks beheer conform SNL	pachters + SNL
Faunastroken in graslanden		2014-2032	pachters
In broedseizoen weidevogels op enkele percelen begrazing (runderen, lage graasdruk) en enkele percelen/stroken van percelen braak	2015-2032	jaarlijks wisselende percelen	pachters
Aanleg stuwtjes en dammetjes in greppels: 1. realisatie tussen Gooyaarsdijk en Elsdijk 2. overige deelgebieden (na hydrologisch onderzoek, zie verder)	2015-2016 2016-2020	periodiek onderhoud	leefgebiedenplan + activiteitenplan
Aanleg plasdras door lokaal verbreden greppels (flauw hellende oevers) en maaiveld verlaging/natte kommen	idem	na aanleg speciale aandacht voor pitrus	leefgebiedenplan + activiteitenplan
Overleg met Gemeente Oisterwijk over verwijderen deel van de bomen lang Gooyaarsdijk en Elsdijk	2015-2018	nvt	nvt, uitvoering mee in leefgebiedenplan
Overleg met Gemeente Oisterwijk over afsluitingsmogelijkheden Gooyaarsdijk en Kasteeldreef in broedseizoen	2015-2016	nvt	nvt
Verwijderen rietkragen centraal in de weilanden	2014-2015	regelmatig afzetten	activiteitenplan
Aanleg struweelbosjes in percelen langs snelweg	2016	periodiek onderhoud	leefgebiedenplan + activiteitenplan
Opstellen beheerplan voor gefaseerd beheer rietkragen, singels en bosjes langs randen van gebied	2017	nvt	activiteitenplan
Ontwikkelen geleidelijke overgang / bosrand naar bosje in zuiden van gebied	2016-2018	p/6 jr onderhoudsbeheer	activiteitenplan
Plaatsen informatiepaneeltje motte kasteel (in overleg met Heemkundekring)	2016	periodiek onderhoud	activiteitenplan
Plaatsen informatiepaneeltje weidevogels	2016	periodiek onderhoud	leefgebiedenplan + activiteitenplan
Eigendom Natuurmonumenten beter herkenbaar	2016-2017	nvt	activiteitenplan

Blankeman

Maatregel	Eenmalig/project	Regulier beheer/ onderhoud	Financiering
Open maken deel van dichtgegroeide plas / verwijderen verlanding	2015	periodiek weer open maken	activiteitenplan
Maken doorkijkje richting openwater	2015	idem	activiteitenplan
Omzetten akkertje met zonnebloemen naar graanakkertje	2015	regulier beheer	activiteitenplan
Plaatsen informatiepaneeltje NM, verwijderen informatiepaneeltje WBE	2015-2016	periodiek onderhoud	activiteitenplan

Gebouwen

Maatregel	Eenmalig/project	Regulier beheer/ onderhoud	Financiering
Alternatief/alternatieven voor huiszwaluwen en vleermuizen	2015-2016	periodiek onderhoud	Leefgebiedensubsidie + activiteitenplan
Verplaatsen bouwblok	2014-2016	nvt	
Verwijderen opstallen + gereed maken gronden voor weidevogelgrasland	schuren zsm, woning als bouwblok verplaatst	nvt	Leefgebiedensubsidie + activiteitenplan

Onderzoek

Maatregel	Eenmalig/project	Regulier beheer/ onderhoud	Financiering
Haalbaarheid en effecten voorgestelde hydrologische optimalisatie maatregelen voor weidevogels	2015	nvt	activiteitenplan + leefgebiedensubsidie
Hydrologische mogelijkheden en beperkingen opheffen negatieve effecten van Kasteeldreef en begeleidende sloten	2015-2016	nvt	activiteitenplan + leefgebiedensubsidie
Onderzoek vleermuizen lang Gooyarsdijk (ivm verwijderen bomen)	Als verwijderen bomen haalbaar	nvt	leefgebiedensubsidie + activiteitenplan

Bijlage 1:

toetsbare doelen

Toetsbare doelen Kruiden- en Faunarijk grasland (N12.02)

Aspect	Huidig	Ambitie
Totaal	matig	goed
Flora en fauna	matig	goed
Structuur	slecht tot matig	goed
Milieu- en watercondities	nvt	nvt
Ruimtelijke condities	goed	goed

Aanvullende uitwerking

Op 15 tot 20% van het oppervlak aan de noord kant van de A58 wordt gestreefd naar omvorming tot Vochtig hooiland (N10.02), zie hierna. Voor het overige oppervlak wordt gestreefd naar een grotere kruidenrijkdom. Als maatstaf gelden hierbij de uitgangspunten van de Veldgids “Ontwikkelen van kruidenrijk grasland” (Wim Schipper e.a., mei 2012). Na 6 jaar zijn er nagenoeg geen Engels raaigraslanden (fase 0) en percelen met de grassenmix (fase 1) meer. Na 12 jaar zijn alle graslanden minimaal in fase 3 de graskruidenmix. Bij de kwalificerende vlinders worden, in tegenstelling tot SNL, het oranjetipje en de kleine vuurvliinder wel meegeteld.

Toetsbare doelen Vochtig hooiland (N10.02)

Aspect	Huidig	Ambitie
Totaal	slecht tot matig	matig
Flora en fauna	slecht	matig
Structuur	slecht tot matig	goed
Milieu- en watercondities	slecht/matig	matig tot goed (deels niet te beïnvloeden)
Ruimtelijke condities	matig tot goed	matig tot goed

Aanvullende uitwerking

Aan de noordkant van de A58 ligt een aantal percelen met een redelijke potentie op vochtig hooiland. Als maatstaf gelden hierbij de uitgangspunten van de Veldgids “Ontwikkelen van kruidenrijk grasland” (Wim Schipper e.a., mei 2012). Streven is om deze percelen in de visieperiode minimaal om te vormen tot fase 4 bloemrijkgrasland, type nat kruidenrijk grasland. Verwachting is dat met het juiste beheer na 4 tot 6 jaar (meer) soorten van schralere vochtige graslanden zich gaan vestigen. Eerst nog niet direct de SNL doelsoorten van de vochtige hooiland, maar wel bijv. grote ratelaar en kamgras met daarnaast een uitbreiding van pinksterbloem en echte koekoeksbloem. Na 6 jaar wordt beoordeeld of specifieke soorten eventueel een handje geholpen moeten worden.

Toetsbare doelen Vochtig weidevogelgrasland (N13.01)

Aspect	Huidig	Ambitie
Totaal	matig	matig tot goed
Flora en fauna	slecht*	matig
Structuur	matig	goed
Milieu- en watercondities	matig	matig tot goed
Ruimtelijke condities	goed	goed

* Het totaal aantal kwalificerende broedparen van weidevogels in het gebied van Natuurmonumenten was 52 (in 2013), op 128 ha. Op 100 ha komt dit neer op 41 broedparen, volgens de kwalificatie is dit slecht.

Aanvullende uitwerking

Belangrijk in dit beheertype in deze planeenheid is het uitbreiden van de huidige populatie weidevogels. Streven is dit aantal omhoog te brengen naar 45 tot 60 broedparen per 100 ha (SNL-norm voor matig). De omstandigheden voor de weidevogels moeten daarom worden geoptimaliseerd:

- Van maart tot en met juni hogere grondwaterstanden zodat voedsel beter bereikbaar is en de gewasgroei wordt vertraagd. Hierbij gaat het om grondwaterstanden van minder dan 20 cm onder maaiveld op de lagere delen van de graslanden en op minimaal 40% van het totale oppervlak minder dan 45 cm onder maaiveld.
- Van januari tot augustus plasdrassituaties (per locatie 0,25 tot 0,5 ha) verspreid over het gebied. Dit biedt (meer) slaap- en foerageerplaatsen. Speciaal aandachtspunt hierbij is de pitrus, streven is om dit beperkt te houden tot maximaal 25% van het oppervlak van de plasdrassituaties.
- Meer geschikt kuikenland ofwel kruidenrijke graslanden met een rijkdom aan voedsel, vooral in de vorm van grote insecten. Kuikenoverleving is de cruciale factor voor broedsucces. Als maatstaf voor kruidenrijke graslanden hanteren we ook hier de uitgangspunten van de Veldgids "Ontwikkelen van kruidenrijk grasland" (Wim Schipper e.a., mei 2012). Streven is dat 30% van de graslanden na 6 jaar minimaal als graskruidentmix (fase 3) kan worden gekwalificeerd. Na 12 jaar 50 tot 60%.

Optimaal is uiteindelijk een mozaïek van graslandtypen met vochtige en droge percelen, kort en lang gras (verhouding van resp. 2/3 – 1/3), gemaaide en beweide percelen.

De verbetering van de structuur zit in het mozaïek in de grasland en in het vergroten van de openheid in het gebied. Dit betekent streven naar minder bomen op de Gooyaarsdijk en Elsdijk. Daarnaast worden Rietkragen en andere opgaande vegetatie in de kernen van het beheertype verwijderd, aan de noord- en zuidrand kunnen ze wel blijven staan.

Aan de zuidkant van de A58 is de strook langs de snelweg minder geschikt voor weidevogels, in feite is dit geen weidevogelgrasland. Deze percelen worden omgezet naar 12.02 Kruiden- en Faunarijkgasland, met de zelfde ambitie als aan de noordkant van de A58.

Toetsbare doelen Moeras (N05.01)

Aspect	Huidig	Ambitie
Totaal	slecht	matig
Flora en fauna	slecht	matig
Structuur	goed	goed
Milieu- en watercondities	slecht	matig tot goed
Ruimtelijke condities	slecht	slecht

Toetsbare doelen Ruigteveld (N12.06)

Ruigteveld wordt niet apart benoemd omdat dit beheertype binnen deze beheereenheid zodanig kleinschalig voorkomt dat ze tot ander beheertypen worden gerekend.

Toetsbare doelen landschapniveau

In het Moergestels Broek zijn in principe twee deelgebieden te onderscheiden met beide eigen doelen op landschapsschaal. Het noorden en het zuiden van de snelweg A58.

Aan de noordkant van de A58 is het doel een kleinschalig besloten mozaïek landschap. 5 tot 10% van het landschap bestaat hier uit struweel (incl. braamstruweel).

Aan de zuidkant van de A58 ligt het weidevogelgrasland. Hier gelden op landschapsschaal de structuurkarakteristieken die horen bij het betreffende beheertype Vochtig weidevogelgrasland (N13.01).

Bijlage 2: visiekaart A3-formaat

Natuurbescherming. Sinds 1905.

Natuurmonumenten beschermt 355 natuurgebieden en waardevolle landschappen. Overal in Nederland. Voor iedereen. Dat doen we sinds 1905 met steun van vrienden, vrijwilligers, leden en bedrijven. Kijk op de website wat jij voor de natuur kunt doen.

www.natuurmonumenten.nl

Natuurmonumenten | Postbus 9955 | 1243 ZS 's-Graveland | T (035) 655 99 11